

مطالعه علمی فقهی و حقوقی نقش DNA در اثبات جرایم

امیرحسین مسگری حق^۱

سجاد نصیری^۲

چکیده

در جهان امروز پشوانه استقلال واقعی هر ملت، میزان برخورداری آن ملت از علوم و فنون تشکیل می یابد. باتوجه به گسترش جرم و جنایت در جوامع امروزی بدون تجهیز قوه قضائیه به روش های علمی کشف جرم آن ملت در مبارزه با جرایم و مجرمین نمی تواند آنگونه که باید پیروز باشند. تعیین هویت ژنتیک دستاوردی مهم از حقوق پزشکی در حقوق کیفری و به عنوان روش مدرن برای مقابله با بزهکاری امروز بوده است، کاربرد آن نه تنها می تواند برای بررسی بقایای باقی مانده بیولوژیک به فاصله کوتاهی از زمان ارتکاب جرم مطرح باشد، بلکه پس از سپری شدن سالیان متمادی از زمان ارتکاب جرم نیز قابل استفاده است. نمایگان DNA وسیله ای ارزشمند در دست کارگهان پلیس است که به کمک آن، کشف جرم ومجرمان با سرعت، دقت و قطعیت بیشتری صورت می گیرد، در فرآیند تهیه و کاربرد این نمایگان از فناوری رایانه واطلاعات به خوبی استفاده شده است. در این فرآیند یک ((بارکد ژنی)) به نمونه اختصاص می یابد وبدین ترتیب مقایسه نمونه به آسانی انجام می شود. در حقوق اسلام نیز که علم قاضی از حیث مفهوم با نظام دلایل معنوی مترادف است. چنانچه از طریق متعارف و یا علمی کسب شود و با شهادت شهود مغایرت داشته باشد، قاضی باید در حل وفصل دعوای کیفری از علم خود استفاده کند. در واقع قاضی با آزادی کامل ارزش ادله ای را که در جریان دادرسی به وی ارائه شده است را می سنجد و اوست که تصمیم می گیرد که آیا این دلایل می توانند بار حقوقی داشته باشند یا خیر؟!

واژگان کلیدی: روش های علمی کشف جرم، تعیین هویت ژنتیک، نمایگان DNA، علم قاضی.

۱ عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد مراغه.

۲ کارشناس ارشد حقوق جزا و جرم شناسی و مدرس دانشگاه.

سؤالات تحقیق :

- ۱- آیا آثار بیولوژیک به دست آمده در صحنه جرم از طریق آزمایش DNA می تواند در کشف جرم مقامات قضایی را بهتر یاری کند؟
- ۲- آیا استفاده از نتایج آزمایش DNA می تواند در آئین دادرسی کیفری به عنوان یکی از ابزار کشف جرم توسط مقامات قضایی مورد استفاده قرار گیرد؟

مقدمه

هرچند در حقوق ایران روش های بیولوژیکی کشف جرم نو و ناشناخته می باشند، اما بامطالعه قانون آیین دادرسی دادگاههای عمومی و انقلاب (در امور کیفری) درمی یابیم که قانونگذار به نظرات اهل خبره و پزشکان و معاینه محل و نحوه جمع آوری آثار و دلایل و معاینه اجساد به روش های علمی کشف جرم توجه ویژه ای داشته، از طرفی باتوجه به رویه قضایی که در کشور وجود دارد در صدور احکام کیفری به روش های علمی و بیولوژیک کشف جرم و همچنین آزمایش های DNA مدنظر بوده و مورد توجه می باشد. باتوجه به اینکه حقوق ایران براساس فقه و حقوق اسلام است و هیچ قانونی نباید مخالف با فقه اسلام و مذهب شیعه باشد و به همین دلیل در این مقاله اقدام به جمع آوری نظرات برخی از فقهای بزرگ شیعه در این خصوص جمع آوری نمودیم. امید است که قانون گذار در خصوص تدوین قوانین جدید استفاده از کشف علمی جرایم در اثبات جرم گام برداشته تا شاهد پرونده های بی شمار کشف نشده گذشته در آینده نبوده و همچنین افراد بی گناه در جامعه به علت شهادت دروغ و اقرارهای ساختگی بالای دار مجازات نروند و جامعه امن و توأم با احساس امنیت داشته باشیم.

الف / جرم یابی و نقش علم بیولوژی در کشف جرایم

جرم یابی مجموعه دانش ها و فنونی هستند که به کشف جرم و شناخت و دستگیری بزهکاران کمک می کنند. پیشرفت هایی که امروزه در شیوه های کشف جرم حاصل شده، از تعداد جرایم نامکشوف و بزهکاران ناشناخته کاسته است.

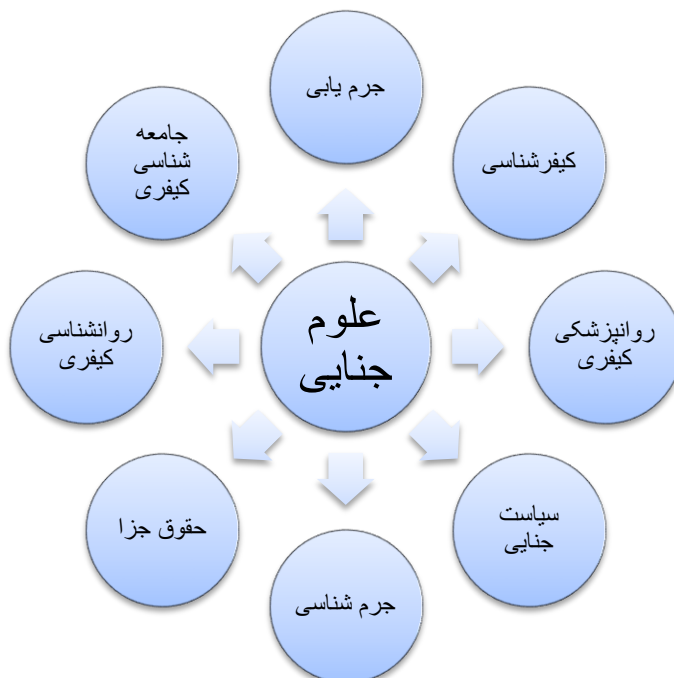
امروزه روش های جدید برای اثبات قطعی وقوع جرم در سراسر دنیا مورد استفاده قرار می گیرند که نتایج آن می تواند در تعیین محکومیت و تبرئه کردن متهمان بسیار بالا استفاده شود.

افزایش دقت این روش ها باعث شده است به طور گسترده در پزشکی قانونی مورد توجه قرار بگیرد و دادگاه ها نیز در بررسی های خود، به این روش ها استناد کند.

الف / ۱ / علوم جنایی و تقسیمات آن

علوم جنایی، مجموعه علمی است که با پدیده جرم و بزهکاران در ارتباط است و برای کشف جرایم و احقاق حق و تأمین عدالت کیفری در خدمت دستگاه عدالت کیفری قرار می گیرد. این علوم عبارتند از :

حقوق جزا (Criminal law) جرم شناسی (Criminal logy) سیاست جنایی (Criminal police) جامعه شناسی کیفری (Criminal sociology) روانشناسی کیفری (Criminal psychology) روانپزشکی کیفری (Criminal psychiatry) کیفر شناسی (Penology) و جرم یابی (Criminalistic) می باشد. (نجابتی، ۱۳۸۵ ص ۷)

به طور کلی کشف علمی جرایم، پرشکی قانونی و روانشناسی جنایی سه شاخه جرم یابی هستند که کشف علمی جرایم یکی از شاخه های مهم آن و نقش DNA به عنوان ابزاری ارزشمند در کشف علمی جرایم را مورد بررسی قرار می دهیم.

الف / ۲ / زیست فناوری و ارتباط آن با علوم جنایی

زیست فناوری به مفهوم کاربرد علوم زیستی و اثر متقابل آن به مفهوم توسعه در فناوری های دست بشر است که به کمک علوم زیست فناوری در کشف جرم می توان فراتر از زمان های عادی به بررسی روزمره پرداخت و رازهای جنایت را که قرن ها از وقوع آن می گذرد آشکار کرد. علوم جنایی نیز با بکارگیری روش های علمی نظیر انگشت نگاری DNA و تجزیه و تحلیل داده های علمی در تحقیقات صحنه های جرم به کشف علمی جرایم کمک شایانی می کند. (نقدی، محمدرضا و قره یاضی، بیمزاد ۱۳۸۶ ص ۶۳)

ب / تعاریف بنیادین از سلول و قسمت های آن

اساس و بنیان هر موجود زنده اعم از انسان و سایر جانوران و نباتات سلول است. بدن انسان دارای چندین تریلیون و به عبارتی، حدود ۶۰ تریلیون سلول است که هر یک از این سلول ها (به جزء گلبولهای قرمز خون که فاقد هسته اند) از سه بخش اصلی تشکیل شده اند که عبارتند از: ۱) قشای سلول ((متاپلاسم)) ۲) مواد موجود در درون غشاء سلول ((سیتوپلاسم)) ۳) هسته سلول ((نوکلئوس)) (تابشی، ۱۳۸۶، ص ۸)

ب/۱/ سلول: کوچکترین واحد حیاتی بدن هر موجود زنده اعم از انسان، جانوران و گیاهان که حاصل عوامل وراثتی و ژنتیکی می باشد.

ب/۲/ هسته سلول: بخش عمده ای ماده ژنتیکی سلول های یوکاریوتی درون بخش سازمان یافته ای بنام هسته جای دارد.

شکل هسته در بسیاری از سلولها کم و بیش کروی و بیضی شکل است. محل قرار گرفتن هسته در بیشتر سلولها در وسط سلول است، ولی در هنگام تمایز یافتن سلول، هسته به کناره های سلول رانده می شود. اغلب سلولها دارای یک هسته هستند. ولی بعضی از سلولهای جانوری چند هسته دارند؛ ابعاد هسته در جانوران مختلف و حتی در یک سلول، برحسب سن سلول متفاوت است.

ب/۳/ شیره هسته: شیره هسته مایعی است که از نظر کلی شبیه سیتوزول است و حالت اسیدی دارد. (تابشی، پیشین، ص ۹) که هسته سلول در داخل آن می باشد.

مواد پروتئینی مهمی نیز در شیره هسته سلول ها وجود دارند که به دو گروه تقسیم می شوند:

(۱) پروتئینهای آنزیمی که مهم ترین آنها عبارتند از DNA پلیمرازولیگازها

(۲) پروتئینهای ساختمانی که از مهمترین آنها هیستون ها می باشند.

ب/۴/ کروماتین: ساختار حاوی ماده ژنتیک در دوره اینترفاز چرخه سلول است، علاوه بر DNA، پروتئین نیز در کروماتین قرار دارد.

ب/۵/ DNA چیست؟ مهمترین نقش اسیدهای نوکلئیک، ذخیره اطلاعات ژنتیک، انتقال آن به نسلهای بعد و دخالت در تجلی این اطلاعات است که پلیمرهای بدونانواعی از انواع تک واحد بنام نوکلئوتید تشکیل شده است که نوکلئوتید A (آدنین) تنها با نوکلئوتید T (تیمین) جفت می شود و بالعکس و همچنین نوکلئوتید C تنها با نوکلئوتید G جفت می شود و بالعکس. هر ژن بطور واقعی حاوی DNA خالص است که برای اجرای یک فعالیت بدن طراحی شده است. (سافرستین، ۱۳۸۶، ص ۴۷۲)

کروموزم وابسته های ژنی هستند، یک ژنوم یا همه DNA یک ارگانیسم، شامل ژنهای آن است ترتیب قرار گرفتن Aها، Tها، Cها، Gها بسیار مهم است. زیرا همه موجودات به دلیل شباهت هایی که در توالی DNA آنها وجود دارد به هم وابسته اند.

ت/ صحنه جرم و چگونگی جمع آوری مواد بیولوژیکی در آن

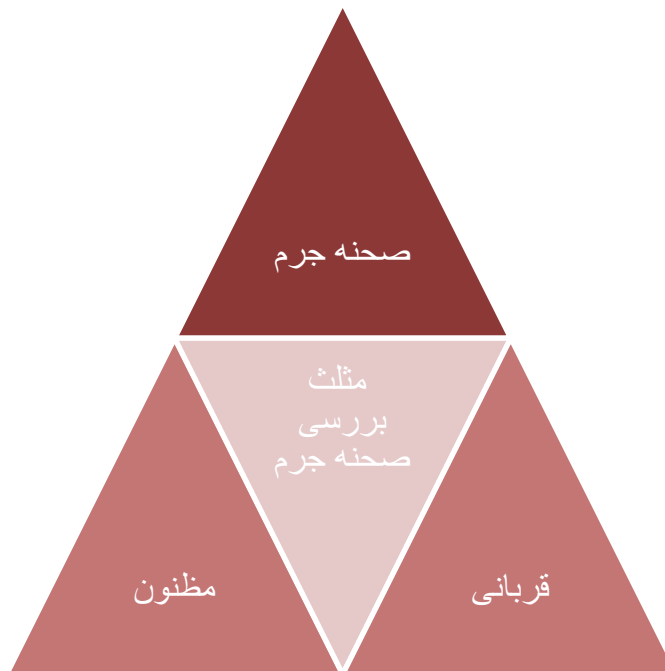
صحنه جرم اصلی ترین منبع حاوی مدارک و شواهد ذیقیمتی که برای پیجویی جرایم بکار می رود را صحنه جرم گویند.

بررسی صحنه جرم یکی از اقدامات و وظایف اجتناب ناپذیر در عرصه رسیدگی به مسائل مربوط به جرم و جنایت است در این راستا کارشناسان صحنه جرم در شش مرحله صحنه جرم را مورد بررسی قرار می دهند: ۱- ارزیابی ۲- مشاهده ۳- مستندسازی ۴- جستجو ۵- گردآوری (مدارک) و تجزیه و تحلیل که در

طی این مراحل که در هرکدام هدف خاصی مورد نظر است، در بررسی صحنه جرم می‌خواهیم شواهد و مدارک موجود در صحنه جرم را بی‌آنکه از ارزش آنها کاسته شود را گردآوری کنیم در هر حال هدف از بررسی صحنه جرم بدست آوردن دلایل مادی مربوط به جرم وقوع یافته است. (پلات، ۱۳۸۶، ص ۱۲)

دلایل مادی، فیزیکی یا شواهد عینی: دلایلی هستند که در عالم مادی وجود دارد و قابل لمس و مشاهده است و طبیعی است این قبیل دلایل قابلیت ارائه و استناد داشته و قابل رد و انکار نیستند. (کویلینسکی، ۱۳۸۹، ص ۴۵)

اصلی‌ترین منبع حاوی مدارک و شواهد ذی‌قیمتی که برای پی‌جویی جرایم بکار می‌رود را صحنه جرم گویند. اگر بخواهیم ارتباط بین صحنه جرم و قربانی و مظنون برقرار کنیم به یک مثلث می‌رسیم.

با این توضیح که هر شیء یافت شده در محل جرم حتماً به گونه‌ای با یکی از موارد موجود در مثلث بالایی ارتباط دارد در واقع هر چیزی که در صحنه پیدا شود چنانچه باتوجه به این مثلث بتوان آن را با یکی از موارد مظنون، قربانی یا صحنه جرم ربط داد. آنگاه آن شیء به عنوان مدرک جرم دارای ارزش می‌گردد. (گاردنز، ۱۳۸۸، ص ۲۰) جهت رفع جمع‌آوری قدم به قدم شواهد و مدارک از صحنه جرم توسط کارگهان باید ایده‌های مفهومی موجود در صحنه جرم را فهمید. اقدامات انجام یافته توسط کارگاه باید در دادگاه قابل

دفاع باشد و همچنین برای این اقدامات باید دلیل و توضیح منطقی ارائه دهد تا در صورت مواجهه با موارد متناقض تصمیم درست و مناسبی اتخاذ نماید.

تأثیرات و جزئیات موجود در صحنه جرم از طریق در تفسیر مدارک مؤثر است (تأثیرات قابل پیش بینی، تأثیرات غیر قابل پیش بینی، تأثیرات ناپایدار، جزئیات وابسته به صحنه جرم). در نظر گرفت هر کدام از این موارد درک ما را نسبت به صحنه جرم افزایش داده و ما را به حقیقت نزدیکتر می سازد. (گاردنز، پیشین، ص ۳۴) صحنه جرم به دلیل اینکه سرچشمه حقایق و اطلاعات مربوط به جرم و مجرم است در صورت بررسی صحیح و اصولی به کشف مجرم می انجامد. براساس نظریه مبادله (انتقال) که توسط ادموند لوکارد در سال ۱۹۳۰ رئیس مؤسسه جرم شناسی دانشگاه لیون فرانسه ارائه شده بر آن است که اشخاص مجرم بطور قهری آثاری از خود در صحنه جنایت یا نزد مجنی علیه یا هردو به جای می گذارد و بطور متقابل آثاری از صحنه جنایت یا مجنی علیه یا هردو نزد آنها به جای می ماند پس باید در حفظ و بررسی صحنه جرم و جمع آوری دلایل و مدارک جرم موجود در آن و جلوگیری از نابود شدن دلایل کوشا باشیم. در بررسی صحنه جرم قبل از هرکاری از دست زدن به اشیاء و دلایل موجود و یا جابه جا کردن آنها خودداری کنیم، این نکته به دلیل اهمیت زیاد آن به قاعده طلایی یا گلدون رول (Golden Rule) مشهور است. البته خود این قاعده نیز در بعضی از موارد شامل استثناهایی است که ذکر آنها لازم نمی باشد.

ت/۱/ نقش صحنه جرم در کشف علمی جرایم

سیستم قضایی ممکن است بسیار پیچیده باشد، امانتش کارآگاهان صحنه جرم در این سیستم بصورت کاملاً مشخص تسریح شده است. کارآگاهان باید باتوجه به صحنه جرم و یا حادثه ای که مأمور بررسی آن می شوند، به جستجوی حقیقت پردازند. بدون اینکه مسائل دیگر را در آن کار دخیل کنند.

حقیقت از طریق جمع آوری شواهد، مدارک و اطلاعات صحیح که امکان نتیجه گیری در آن حادثه را به کارآگاه می دهد، تعریف می شود. یک بازرس صحنه جرم از اهمیت مدارک به دست آمده برای رسیدن به حقیقت آگاه است. مدارک و شواهد فیزیکی بدست آمده، برخلاف شهادت شهود، هیچگاه دروغ نمی گویند. ممکن است ما به عنوان انسان در تفسیر مدارک و شواهد فیزیکی خطا کنیم، اما این خطا از جانب ما صورت می گیرد نه از جانب مدارک بدست آمده، شواهد و مدارک فیزیکی می توانند به کارآگاه و یا هیأت

منصفه کمک کنند تا شهادت شهود را مورد تأیید یا رد قرار دهند. استفاده از مدارک و شواهد فیزیکی اطلاعات را به صورت بی طرفانه در اختیار ما قرار می دهند و اگر هم این اطلاعات بخواهند رد شوند. مقدار کمی از آنها رد خواهند شد.

ت/۲/ حفاظت از صحنه جرم

فرآیند حفاظت از صحنه جرم باید تا رسیدن متخصصان علوم جنایی (Forensic science personnel) صورت گیرد. بسته به طبیعت و نوع جرم و همچنین صحنه جرم تعداد معینی از افراد با تجربه و محققان صحنه جرم باید کار تحقیق، مستندسازی دسته بندی را شروع کنند. محققان صحنه جرم باید بسیار دقت کنند که قبل از مستندسازی، هیچ نمونه ای آلوده نشود و یا از بین نرود. در بسیاری از موارد محقق باید ماسک، محافظ سر، دستکش و لباس مخصوص بپوشند. همه چیز در صحنه باید بطور کامل و شایسته به صورت مستند درآیند (کوبیلینسکی، پیشین، ص ۶۰)

ت/۳/ راهکارهایی برای جمع آوری کنندگان نمونه های بیولوژیکی باقی مانده در صحنه جرم

۱- احدی از افراد جمع آوری کننده آثار باید بعنوان نگهدارنده مدارک گمارده شود. این انتخاب منحصر به فرد، ضمانت خواهد کرد که تمام مدارک به روش مناسب جمع آوری، بسته بندی، علامت گذاری، مهر و موم و حفاظت شوند، در اینصورت هیچ مدرکی گم یا آلوده نخواهد شد و یا از دست نخواهد رفت. (هنری، ۱۳۸۳، ص ۱۵۶)

۲- هیچ ترتیبی برای جمع آوری مدارک وجود ندارد اما ملاحظات کلی رادر مورد جمع آوری باید در نظر داشت. مثلاً هر شیء شکننده راکه به راحتی از دست می رود، یا مدارک گذرائی که شناسایی نمی شوند باید در ابتدا جمع آوری شوند.

۳- برای جلوگیری از آلودگی حاصل از تماس بین مدارک، هریک از مدارک بیولوژیکی باید بطور مجزا جمع آوری و بسته بندی شود. بسته ها باید همیشه در زمان جمع آوری بسته شده و مهر و موم گردند. این روش ضمانت خواهد کرد، که در طی انتقال هیچ آمیختگی بین مدارک زیستی رخ ندهد. (همان، ص ۱۵۸)

۴- البسه و اشیائی که دارای لکه خون و سیالات بدن هستند، به عبارت دیگر مدارک نمناک و مرطوب بیولوژیکی نظیر خون که جمع آوری شده اند، باید تحت جریان هوا خشک شوند، سپس در ظرف غیرقابل نفوذ هوا یا پاکت های دولایه بسته بندی گردند و بطور مناسب برچسب بخورند. اگر مدارک از شخص یا صحنه احتمالاً عفونی جمع آوری شده باشد، باید بسته بندی دارای برچسب ((احتیاط در برابر ایدز و هپاتیت)) باشد. (سلطانی لرگانی، ۱۳۷۸، ص ۶۹)

۵- هنگامی که به اجساد، خون مایع، سیالات بدن، ذرات خشک شده خون و مدارکی که حاوی مقادیر جزئی از اقلام ذکر شده باشند دست می زنید از دستکش های یکبار مصرف استریل، روپوش های حفاظتی و پوششهای مخصوص سر استفاده نمائید تا نمونه برداشته شده آلوده نشوند.

۶- در نهایت پرسنل جمع اوری کننده مدارک بیولوژیکی همیشه باید در ذهن بسپارند که تمام مدارک مذکور جهت کشف علمی جرائم مهم هستند و باید جمع آوری شوند.

۷- در هنگام بسته بندی کلیه مشخصات نمونه بیولوژیکی برداشته شده از صحنه جرم از قبیل محل جمع آوری، زمان جمع آوری و مشخصات فیزیکی بر روی بسته مذکور قید گردد.

ت/۴/ جمع آوری شواهد و مدارک

جمع آوری و نگهداری ادله و مدارک در تمامی تحقیقات جنایی، حائز اهمیت است. بدون جمع آوری مطلوب و قانونی ادله و مدارک و اطلاعات موجود در صحنه جرم، ممکن است تمامی تلاشهای بعدی بی ارزش باشد. جمع آوری و نگهداری ادله و مدارک در حکم سند موثقی است که نشان می دهد در زمان و مکان مشخص چه اقداماتی توسط اشخاص خاص صورت گرفته است. تغییر فیزیکی صورت موارد و ادله و مدارک ممکن است برای همیشه منجر به تحریف اسناد وقایع رخ داده شود. در نتیجه کارآگاهان ممکن است شانس خود را در شناسایی مظنون شرکای جرم و شاهدان از دست بدهند و متهمان در دادگاه مصون بمانند.

نکاتی که باید توجه شود این است که منظور از ادله ((ادله و مدارک)) شامل هر آن چیزی است که می توانسته از صحنه جرم برداشته شود، در صحنه جرم باقی بماند، یا در صحنه جرم تغییر یافته باشد و یا به صحنه جرم مرتبط باشد. (ای شرلوک، ۱۳۸۶، ص ۱۶)

پ/مراحل تهیه بارکد ژنی و نمایگان DNA :

نمایگان DNA به عنوان وسیله ای ارزشمند در دست کارآگان و پلیس جنایی جهت کشف جرم ومجرمان با سرعت و دقت و قطعیت بیشتری به کار می رود و جهت تهیه مراحل بارکد ژنی باید مراحل استاندارد و اصولی ثابت را رعایت کرد چرا که فقط با این تدابیر امکان تبادل اطلاعات مراکز در سطح جهانی وجود دارد.

۱- جمع آوری نمونه های بجا مانده از مظنونان و قربانیان صحنه جنایت

۲- استخراج و پالایش DNA از این نمونه ها

۳- قطعه قطعه کردن DNA توسط آنزیم های خاص

۴- تعیین توالی عناصر ژنی در قطعات DNA

۵- تحلیل الگوهای ژنی توسط رایانه و ایجاد یک الگوی عددی و تبدیل آن به بارکد

روشهایی که جهت بررسی ملکولی DNA بکار می رود براساس ماهیت و طبیعت نواحی متنوع بر روی ملکول DNA به چندین نوع تقسیم می گردد که ۳ روش را در ذیل ذکر می کنیم.

• پ/۱/ RFLP (Restoriction fragment kagth polymorphic)

در این روش که گاهاً با انگشت نگاری DNA از آن نام می برند در اثر اعمال آنزیم های محدود کننده بر روی DNA و قطعه قطعه کردن DNA اگر آنها توسط الکتروفوز درژل جدا کنیم برای هر فرد الگویی از نوارهای DNA ایجاد می شود که منحصر به خود فرد است و با الگوی دیگری متفاوت است. که از قسمت DNA بدون کد یا زائد که حاوی تعدادی متوالی تکراری است، استفاده می شود این روش پرهزینه، وقت گیر و پرحمت است.

• پ/۲/ STA (Short tandnim repeat)

STRها با میکروستلایت ها یا به عبارتی مناطق کوتاه تکرار شونده، سکانس هایی متشکل از ۲ تا ۶ جفت باز (G.C.T.A) هستند که بسیار پلیمرف اند و به فراوانی در ژنوم انسان یافت می شوند. این روش امکان بررسی را از مبادی بسیار ناچیز DNA و نمونه های تخریب شده DNA فراهم می آورد، پس روش حساس و دقیقی در تعیین هویت اشخاص است. (آشوری، مجله، ۱۳۸۸، ص ۱۷۲).

• پ/۳/ VNTRها (Variable number of tandem repeat)

این نوع از نمونه هم توالی شونده هستند ، اما بزرگتر از STRها و به دلیل بزرگی آنها تنها در زمانی که نمونه DNA تخریب نشده امکان بررسی وجود دارد. ولی روش مذکور کم هزینه تر و ساده تر است. (مودن زادگان، ۱۳۸۱، ص ۱۸۱).

• پ/۴/ اقدامات جهانی برای استاندارد سازی نمایگان DNA

از سری اقدامات مهم جهت استاندارد کردن نمایگان DNA در جهان میتوان موارد زیر را ذکر کرد :
گروه تشکیل شده یه نام ((تهیه نمایگان DNA اروپا)) که در سال ۱۹۸۸ شکل گرفته و هدف آن تبادل داده های حاصله از این روش در کشورهای اروپایی بوده که با تشکیل اتحادیه اروپا مشارکت های علمی در این زمینه گسترش یافته است.

((انجمن پزشکی قانونی اروپا)) گروه کاری مشترک از دانشمندان کشورهای مختلف اروپا

گروه خبره پایش ژن نگاری که توسط کمیته اروپایی پلیس بین الملل تشکیل شده و در راستای توسعه ترویج روش ژن نگاری کار می کنند. جهت آشنا شدن با مرسوم شدن این روش راهکارهایی پیش گرفته اند ترجمه قطعنامه کنفرانس منطقه ای ژن نگاری اروپا را که در دوازده بند مورد تصویب کشورهای اروپایی قرار گرفته را در اینجا بیان می کنیم.

- ۱- کشورهای عضو باید از روش نوین و قدرتمند ((ژن نگاری)) به عنوان وسیله ای برای تحقیقات جنایی استفاده نموده و پایگاه داده های ملی ژن نگاری خود را براساس استانداردهای معرفی شده از پلیس بین الملل سازماندهی کنند.
- ۲- پایگاه داده های DNA مربوط به مجرمان و آلودگی های صحنه جنایت باید تا حد ممکن تفصیلی باشد که از حداکثر قابلیت در مورد تجسس های پلیسی برخوردار باشد.
- ۳- کشورها باید استانداردهای اروپا را در نمونه گیری، گردآوری و ذخیره سازی شواهد رعایت کنند.
- ۴- کشورها باید در روشهای برخورد و مدیریت صحنه جرایم؛ تجدید نظر کرده و مقدمات کاربرد ژن نگاری را فراهم نمایند.
- ۵- تمام مراکز که در زنجیره فرآیند ژن نگاری دخیل هستند (پلیس، آزمایشگاه های پزشکی قانونی و ...) باید سامانه تضمین را توسط بنیاد خبره پایش زن نگاری ملی راه اندازی کنند.
- ۶- کشورها باید آموزش، ارزیابی کیفی و صدور مجوز را برای دست اندرکاران ژن نگاری سازمان دهند.
- ۷- کشورها باید در راستای حفظ منافع ملی، شواهد و مدارک ژن نگاری را از طریق همکاری های بین المللی گسترده مبادله کنند.
- ۸- کشورها باید راهبردهای مؤثر و پویای ملی را برای ایجاد و تداوم موفقیت در پایگاه ملی داده های ژن نگاری پدید آورند.
- ۹- پیشرفت های این حوزه پویا باید بصورت دوره های توسط یک گروه خبره پایش شود. این گروه باید دانشمندان و نمایندگان قوه قضائیه باشند و گزارش خود را هر دو سال یکبار به کنفرانس منطقه ای اروپا ارائه نمایند.
- ۱۰- گروه خبره پایش باید هر ساله کنفرانسی برای گروه کاربران جهانی ژن نگاری ترتیب دهند و نتایج آن را منتشر کنند.

۱۱- کارهای انجام شده در گروه کاری اروپایی پلیس بین الملل توسط کشورهای رابط باید در مجامع عمومی به اطلاع همه کشورهای عضو رسیده و سایر کشورها بیز به پیوستن فرآیند استانداردسازی ژن نگاری تشویق شوند.

۱۲- این قطعنامه برای جلب توجه مؤسسات علمی و حقوقی دست اندرکاران ژن نگاری و تمام کسانی که از آن بهره مند می شوند، بکار می رود. (وب سایت WWW.maavanews.ir).

ث/نظام ادله اثبات در امور کیفری

روشهای اثبات دعوی کیفری در حقوق جزا در اثر تغییر و تکامل براساس مقتضیات زمان به چند دوره تقسیم می شوند :

الف- دوره باستان ب- دوره دلایل مذهبی ج- دوره دلایل قانونی د- دوره دلایل معنوی و- دوره دلایل علمی

در این مقاله نظامهای ادله کیفری، موارد "ج" "د" "و" را مورد بررسی قرار می دهیم.

ث/۱/ نظام ادله قانونی : در این نظام تعداد و میزان دلایل مورد نیاز جهت اثبات هر جرم از قبل توسط متقین تعیین شده و فرآروی قاضی قرار داده می شود وقاضی به محض تحصیل دلایل قانونی مکلف به صدور حکم محکومیت متهم است. از نکات بسیار مهم آن میتوان سه مورد را ذکر کرد :

۱- قاضی نمی تواند برای اثبات جرم به وسایل، دلایل و قرائنی جز آنچه قانونگذار پیش بینی و مقرر کرده استفاده نمایند.

۲- حق ارزیابی وسنجش دلایل و انطباق آنها را با ایمان و اعتقاد و درونی و شفاعت وجدانی وجود ندارند. (مؤذن زادگان، ۱۳۸۱، ص ۱۸۱).

۳- اقرار متهم به تنهایی برای اثبات هر جرمی کافی است.

ث/۲/ نظام معنوی : در این روش، ارزش و اعتبار دلایل در امور کیفری را قانون تعیین نمی کند، بلکه قاضی با استقلال و آزادی کامل و با الهام از وجدان پاک خود، هر دلیلی را جداگانه ارزیابی می کند و در

صورت اقناع کامل وجدانی و اطمینان به وقوع جرم و انتساب آن به متهم رأی صادر می نماید و تفاوت نمی کند این اطمینان از چه راهی و باتوجه به چه ماده ای حاصل شده، این نظام دارای ۲ اثر مهم است ۱. قاضی در جمع اوری و توسل به هرنوع دلیل که قانون اعتبار مشروعیت آن را گواهی می کند و آزادی کامل دارد. ۲. هیچ دلیل خود به خود و فی النفسه دارای قدرت اثبات مطلق نیست. (آخوندی، ۱۳۷۹، ص ۶)

ث/۳/ نظام ادله علمی: برای توضیح این نظام به دو ماده ۸۳ و ۸۸ قانون آئین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۷۸ اشاره می کنیم. ماده ۸۳ ((از اهل خبره هنگامی دعوت بعمل می آید که اظهار نظر آنان از جهت علمی یا فنی و یا معلومات مخصوص لازم باشد از قبیل پزشک، داروساز، مهندس، ارزیاب و دیگر صاحبان حرف. چنانچه در جرائم محل امنیت و یا خلاف نظم عمومی اهل خبره بدون عذر موجه حضور نیابد و من به الکفایه هم نباشد به حکم قاضی جلب خواهد شد)) و ماده ۸۸ ((برای معاینه اجساد و جراحات ها و آثار و علائم ضرب و صدمه های جسمی و آسیب های روانی و سایر معاینه ها و آزمایشهای پزشکی، قاضی از پزشک قانونی معتمد دعوت می نماید و اگر پزشک قانونی نتواند حضور یابد و یا در جایی پزشکی قانونی نباشد، پزشک معتمد دیگری دعوت می شود. هرگاه پزشک قانونی در امری تخصص نداشته باشد قاضی می تواند از پزشک متخصص دعوت بعمل آورد)) نیز به دلایل علم قاضی اشاره شده است.

ث/۴/ جایگاه تکنیک تشخیص هویت ژنتیک در آیین دادرسی کیفری

باتوجه به اینکه احتمال به جا ماندن مو، بزاق، خون خشک و اسپرم و یا هر اثر بیولوژیکی دیگر، بیشتر از به جا ماندن وسایل و مدارک دیگر در صحنه جرم است، لذا مسئله تشخیص هویت ژنتیکی اهمیت بیشتری را به خود می گیرد. البته تشخیص هویت ژنتیک زمانی امکان پذیر است که متهم در صحنه جرم حضور داشته و سلولهای وراثتی وی، با سلولهای بدست آمده در صحنه جرم قابل تطبیق باشد در صورت یکسان بودن مجرمیت فرد مظنون آشکار می گردد، حال باتوجه به اصل آزادی ارائه دلیل در آیین دادرسی کیفری، به لحاظ نظری طرفین دعوی می توانند، آزادانه دلیل ژنتیک خود را در جهت محکومیت یا برائت ارائه دهند و محرزاست که اثبات دلیل در راستای محکومیت متهم به عهده دادرسی است. درحقیقت روشی که براساس ردیابی ژنتیکی استوار است، روشی تطبیقی و احتمالی است چونکه همانطور که گفته شد براساس مقایسه دو

مشخصه یکی باشند. احتمال بسیار ضعیفی وجود دارد که تشخیص هویت مطابق واقعیت نباشد. در قانون آیین دادرسی فرانسه این اجازه را به بازپرس می دهند که حتی در مراحل بازجویی و بازپرس سریعاً به کارشناسان ژنتیک برای تفسیر روی رد ژنتیک که توسط پلیس قضایی بدست آمده است رجوع کند. (جعفری، ۱۳۸۶، ص ۲۴۵).

در نگاهی به سیر تحول نظام های دادرسی کیفری در زمینه سیستم های دلایل امروزی نظام دلایل معنوی که بر پایه اثبات جرایم از طریق اقناع وجدان بی آرایش علم و یقین و اطمینان و سکون نفس قاضی بنیان گذاری شده است مورد پذیرش علمای دادرسی قرار گرفته است و در این نظام قاضی این اجازه را دارد از کلیه وسایل و دلایل شرعی که قانون تعیین کرده جهت وصول به قناعت وجدانی سود جوید و جهت ارزیابی و سنجش ادله و شواهد موجود در پرونده و نیز تعیین اعتبار و طرق کسب و شیوه حصول آنها آزادی کامل دارد. باین حال کلیه شواهد و قرائنی که به منظور اثبات صحت و سقم اتهام در پرونده ای پیوست می شود در صورتی که با قناعت وجدانی قاضی مغایر باشد فاقد ارزش و اعتبار حقوقی است و به عبارتی دارای جنبه طریقت است و نه موضوعیت. (نجابتی، پیشین، ص ۲۹۲)

اما در نظام دلایل معنوی تحصیل دلایل مادی یا شواهد عینی که در پلیس علمی از طریق آثار بجا مانده در صحنه جرم از قبیل خون، اثر انگشت، اسپرم، مو، بزاق دهان، پوست و... انجام می گیرد. دارای ارزش بخصوصی است چون که این دلایل باعث یقین یا علم عادی یا سکون نفس قاضی در اثبات اتهام شخص یا رفع آن از ایشان می شود.

با ذکر این مطالب به این نتایج می رسیم که در ((آیین دادرسی کیفری)) روش تجزیه و تحلیل و بررسی ملکولی DNA در شناسایی مجرمین از طریق آثار بجا مانده در صحنه جرم بر سایر دلایل سنتی گمان انگیز مانند اقرار شهودی، برتری دارد. به همین دلیل نیز در اسلام، قاضی از حیث مفهوم با نظام دلایل معنوی مترادف است، چنانچه از طریق متعارف و یا علمی کسب شود و با شهادت شهود مغایر باشد، قاضی باید در حل و فصل دعوی کیفری از علم خود استفاده کند. فی الحال این قاضی است که ارزش ادله را می سنجد و تصمیم می گیرد که آیا بار حقوقی دارد یا نه.

در حقوق ایران مطابق ماده ۱۰۵ قانون مجازات اسلامی قاضی برای اثبات کلیه جرایم می تواند به علم خود که از طریق متعارف و یا علمی کسب گردیده است. بطور مستند در پرونده های کیفری استناد نموده و به حل و فصل دعای کیفری بپردازد. بدیهی است که قاضی کیفری در جهت تحصیل علم و کشف حقیقت به لحاظ فنون امر آزمایشی مولکولی DNA می تواند مانند سایر امور فنی حسب مواد ۸۳ به بعد آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۷۸ موضوع را به کارشناسان امر ارجاع دهد. ماده ۸۸ قانون مزبور در این خصوص مقرر می دارد، برای معاینه اجساد و جراحات ها و آثار و علائم ضرب و صدمه های جسمی و آسیب های روانی و سایر معاینه ها و آزمایش های پزشکی، قاضی از پزشک معتمد دعوت می نماید و اگر پزشک قانونی نتواند حضور یابد و یا در جایی پزشک قانونی نباشد، پزشک معتمد دیگری دعوت می شود هرگاه پزشک قانونی تخصص نداشته باشد، قاضی می تواند از پزشک متخصص دیگری دعوت بعمل آورد.

ث/۵/ تشخیص هویت ژنتیک و موانع در برابر عدالت

روش تشخیص هویت ژنتیک اگر چه روشی کارا و مؤثر و مدرن است و اطمینان زیادی در اثبات ادله جرم و تشخیص هویت مجرم دارد اما برخی حقوق دیگری را تحت شعاع قرار می دهد و به نحوی آن را تضییع می نماید. از جمله برداشت بافت از متهم یا مظنون که خود برداشت بافت بطور اجباری خلاف اصل ((غیرقابل تعارض بودن جسم انسان)) در حقوق پزشکی است. البته در کشور فرانسه بنا به قانون ۱۸ مارس ۲۰۰۳ طبق ماده ۷۶ هرگونه امتناع مظنون یا متهم از در اختیار قرار دادن خود جهت برداشت بیولوژیک و تحلیل اثر آن را قابل مجازات می داند که مجازات آن یکسال حبس و ۱۵۰۰۰ یورو جریمه نقدی است. در نگاهی دیگر به کشورهای اروپایی می توان رأی دیوان حقوق بشر در سال ۱۹۹۶ علیه انگلستان اشاره کرد که در جریان تشخیص هویت ژنتیک باید حق و حقوق ژنتیک را به عنوان اصل عدم تقبیل مجرمیت حفظ گردد و غیرمستقیم عنوان شده که متهم از در اختیار نهادن و یا امتناع ورزیدن از جسم خود جهت برداشت بافت مختار است. البته فردی که در این زمینه مخالفت می کند حتماً چیزی یا جرمی برای مخفی نگه داشتن دارد. (وب سایت WWW.afta)

در ایران باتوجه به معمول و مرسوم شدن روش بیولوژیکی کشف جرم هنوز به این نکات توجه نشده است شاید هم دلیل این عدم توجه حقوق فعلی به روشهای بیولوژیک کشف جرم می باشد که این موضوع نو و ناشناخته برای حقوقدانان و قانون گذاران کشور ما می باشد. باتوجه به اینکه حقوق ایران براساس فقه و

حقوق اسلام است هیچ قانونی نباید مخالف با فقه اسلام و مذهب شیعه باشد و به همین دلیل در این مقاله، اقدام به جمع آوری نظرات برخی فقه‌های بزرگ شیعه در خصوص اینکه آیا گرفتن بافت‌های بیولوژیکی از متهم با مخالفت وی به نیاز کشف جرم مخالف شرع و حقوق اسلام می‌باشد یا خیر؟ کرده ایم تا اینکه این اقدامات و نگارش مقالات زیادی در این موضوع راه‌گشایی در تدوین قوانین جدید در خصوص آیین دادرسی کیفری و کشف علمی جرایم باشد. در ماده ۸۳ قانونگذار از لزوم حضور اهل خبره از قبیل پزشک، داروساز، مهندس، ارزیاب و دیگر صاحب نظران سخن به میان می‌آورد، که این مطلب نشان دهنده تأثیر نظریه‌ها و آزمایش‌های افراد مذکور می‌باشد. و در ماده ۸۸ قانون آیین دادرسی کیفری آمده است در صورتی که به متن ماده دقت شود قانونگذار از عنوان معاینه‌ها و آزمایش‌های پزشکی سخن آورده است و همین ماده می‌تواند اجازه استفاده از هر نوع آزمایش‌های علمی از جمله آزمایش‌های DNA ملکولی در کشف جرم را بدهند. ماده ۹۴ بیان می‌کند: ((هرگاه هویتی متوفی معلوم نباشد قاضی علائم و مشخصات جسد و اثرانگشت او را بطور دقیق در صورت مجلس قید می‌نماید و در صورت امکان دستور عکس برداری از آن را می‌دهد، سپس برای تشخیص هویت متوفی به هر وسیله‌ای که مقتضی بداند اقدام می‌نماید)) در بطن این ماده هر روش و وسیله‌ای را که قاضی در تعیین هویت لازم می‌داند بلامانع است. شاید همین که به روش آزمایش ملکول DNA اشاره نشده این است که در زمان تصویب هنوز استفاده از روش‌های ملکولی کشف جرم در کشور بطور خاص متداول نشده بود. با این حال، باتوجه به امکانات موجود در آزمایشگاه‌های تشخیص هویت پلیس ایران و پزشکی قانونی و عدم تدوین قانون روشن در این خصوص و چگونگی استفاده از نتایج این روش در محاکم قضایی قابل قبول نبوده و باتوجه به اینکه نظام حقوقی ایران نظام مختار حقوق جزاء بوده و طبق ماده ۱۰۵ قانون مجازات اسلامی علم قاضی در اثبات نقش مهم و کلیدی داشته، آزمایش DNA هم می‌تواند یکی از بهترین صور این علم می‌گردد. حال با ذکر این مطالب عدم توجه قانونگذار به روش‌های بیولوژیکی کشف جرم نمی‌تواند قابل توجیه باشد. البته فقهی بودن حقوق ایران را می‌تواند در دلیل عدم توجه دانست و باتوجه به علم قاضی در فقه اسلام تمام آزمایشات و علوم بشری در زیر مجموعه آن قرار می‌گیرد.

ث/۶/ نظریه و استفتائات فقهای بزرگ شیعه

در این مقاله به دلیل اینکه قانون اساسی ایران اقتباس از حقوق اسلامی و فقه شیعه است، و نباید قوانین کشور مخالف با احکام اسلام و مذهب تشیعه باشد. لذا نگارنده نظریه و استفتائات فقهای بزرگ شیعه را در این قسمت از مقاله در خصوص موضوع مقاله جمع آوری شده با این سؤال که :

((آزمایش DNA روش مولکولی کشف جرم است که می تواند بطور قاطع تعلق یا عدم تعلق مواد بیولوژیکی مانند خون را به فرد متهم اثبات یا انکار کند. آیا می توان این روش را به عنوان یکی از طرق کشف علم قاضی در صدور احکام قضایی باشد یا خیر؟))

((در صورت مثبت بودن پاسخ گرفتن خون از فرد مظنون برای انجام آزمایش DNA جهت کشف جرم و بدون رضایت وی چه حکمی دارد؟)) به بیان دیگر سؤال اول در خصوص حجت بودن استفاده از نتایج آزمایش DNA در علم قاضی و سؤال دوم در خصوص چگونگی و حکم گرفتن خون یا مواد بیولوژیک از فرد مظنون با عدم رضایت ایشان می باشد. باتوجه به جوابیه ، به نکته جالبی می رسیم که در این موضوع فقهای بزرگ وحدت روحیه نداشته و جواب سؤال متفاوت با دیدگاه بزرگان از یکدیگر است، شاید هم یکی از دلایل آن عدم توجه جوامع فقهی و حقوقی به روش های مولکولی و نوین کشف جرم و عدم عنوان نمودن سؤال هایی از این دست در محافل حوزه و دانشگاه است، که ما می توانیم پاسخ ها را در سه دسته تقسیم بندی کنیم :

۱- گروهی که استفاده از این علم را جایز می دانند.

۲- گروهی که استفاده از این علم را فقط در اثبات موارد لوث جایز و قساله را ضروری شمرده اند.

۳- گروهی که استفاده از این علم را به عنوان صوری از علم قاضی جایز ندانسته اند.

در گروه اول می توان نظریات زیر را قرار داد. آیت الله موسوی اردبیلی که خود زمانی ریاست قوه قضائیه را به عهده داشته است نظری روشن تر ارائه داشته، نظر ایشان بر آن است که استفاده از آزمایش DNA را در صورت عدم اشتباه و به کمک سایر قرائن و شواهد وسیله صدور حکم دانسته اما احکام بعضی از حدود بخصوصی حدودی مانند ((حد زنا)) را جدا دانسته، و به طور کلی خون گرفتن از مظنون را در صورت ضرورت و حتی با عدم رضایت مظنون جایز شمرده اند.

آیت الله علوی گرگانی نیز این روش را در صورتی که موجب علم قاضی شود حجت می داند و ایشان نیز خون گیری از مظنون را در صورت ضرورت جایز دانسته اند.

آیت الله صافی گلپایگانی استفاده از این آزمایش را در صورتی که موجب حصول علم برای قاضی جامع شرایط شود جایز دانسته ولی گرفتن خون از مظنون بدون رضایت را جایز ندانسته اند.

در گروه دوم تنها می توان نظریه آیت الله سبحانی را برشمرد، ایشان آزمایش مذکور را تحت شرایطی از حالت های لوث بدانسته اند و نیاز به قسامه را برای متهم دانستن شخص لازم دانسته اند.

در گروه سوم آیت الله مکارم شیرازی، نوری همدانی و آیت الله مدنی تبریزی قرار دارند که آنها استفاده از علم DNA را برای اثبات جرم جایز ندانسته اند و اظهار داشته اند استفاده از این روش و علوم حجت شرعی ندارد.

مقام معظم رهبری نظری دیگری و خارج از این تقسیم بندی ها داشته و ایشان ملاک را در این گونه موارد قانون و مقررات دانسته است.

باتوجه به مطالب و نظرات و آراء فوق الذکر عدم وجود یک وحدت رویه در آراء و نظرات فقهای بزرگ که وجود دارد می تواند به این دلیل باشد که توجه جوامع دانشگاهی و حوزه ای به روش های مولکولی کشف جرم و همچنین ناآشنایی بعضی از فقها و علماء بزرگ با قوانین فقهی و علم بیولوژیکی می توان دانست چرا که آیت الله اردبیلی که ریاست قوه قضائیه را برعهده داشته است و با مسائل حقوقی و فقهی سروکار بیشتری داشته اند. استفاده از این روش را با توجه علمی جایز شمرده اند. در اینمیان نظرات مقام معظم رهبری را باتوجه به اینکه ایشان ولی امر مسلمین جهان است و از طرفی ایشان در استناد قرار دادن این علم در آراء دادگاه مخالفتی ندارد، نظر ایشان را می توان راه گشا دانست. امید است که قانونگذار در خصوص تدوین قوانین استفاده از کشف علمی جرائم در اثبات جرایم گام برداشته تا شاهد پرونده های بی شمار کشف نشده گذاشته و تکرار آنها در آینده نبوده و نیز افراد بی گناه در جامعه به علت شهادت دروغ و اقرارهای ساختگی بالای دار مجازات نروند و جامعه ای امن توأم با احساس امنیت داشته باشیم.

نتیجه گیری :

تشخیص هویت ژنتیک یکی از شیوه های مدرن کشف جرم است، اگر چه در ایران هنوز این روش قانونی نگردیده اما با محسوب کردن این روش به عنوان یکی از جلوه های علم قاضی، می توان از این روش نوپا در کشف جرم استفاده کرد. در هر حال این امر برعهده قانونگذار است که می بایستی با تدوین قوانین جدید گامی مهم در راستای تحقق هرچه بیشتر عدالت بردارد.

۹۹/۹ درصد DNA در افراد مختلف مشابه است در حقیقت تعداد بسیار کمی از این رشته در افراد با یکدیگر متفاوت است و به واسطه این تفاوت می توان آزمون های ژنتیکی، جنایی را جهت تشخیص دادن افراد از همدیگر انجام داد. که این اختلاف مسئول ایجاد پروفایل های ژنوتیپی و فنوتیپی افراد است.

آزمایشهایی که بروی DNA صورت می گیرد، آنقدر حساس و استاندارد که بروز هر اشتباهی از مرحله جمع آوری نمونه ها از صحنه جرم تا ارائه آن به قضاوت دادگاه منجر به اشتباهات بزرگی در تشخیص هویت می شود. در این میان اهمیت صحنه جرم بیشتر از همه موارد رنگ به خود می گیرد. چون که صحنه جرم کوچک یا بزرگ، اصلی ترین منبع حاوی مدارک و شواهد ذی قیمتی است که جهت پی جویی جرایم بکار می رود. در صحنه جرم آنچه بیشتر از همه قابل توجه است این نکته است که شواهد فیزیکی و خصوصاً بیولوژیکی، اعتبار و قدرت بیشتری نسبت به شهادت شهود دارند و این امر در میان تمام جرایم صدق می کند. البته این به آن معنی نیست که شهادت شهود را بی اعتبار تلقی کنیم، اما هدف از این نکته آن است که از طریق درک ماهیت شواهد و مدارک فیزیکی می توان جرم را بسیار عینی تر و بی طرفانه تر مورد بررسی قرار داد. با این بیان وقتی از DNA و مدارک بیولوژیکی صحبت می شود دیگر انکار کردن این مدارک غیرقابل قبول است.

هرچند این روش در کشور ایران نوپا است اما قانونگذار با این الفاظ همچون نظرات اهل خبره، پزشکان و معاینه محل و تعیین هویت افراد مجهول الهویه توسط هر وسیله مقتضی، نحوه جمع آوری آثار و دلایل و معاینه اجساد به روشهای علمی کشف جرم توجه ویژه داشتند و روشهای علمی و بیولوژیکی کشف جرم مدنظر بوده است. لازم به ذکر است که تحصیل دلیل از روش علمی موجب حصول اطمینان قاضی می گردد و در صورت مغایر بودن آن با حصول دلایل نظری موجود در پرونده، موجب رد یا تردید جدی در

احراز دلایل نظری موجود می باشد. ولی با تمام این وجود قانونگذار در آیین دادرسی کیفری و دیگر قوانین مدون به طور مشخص روش آزمایش مولکولی DNA را بیان ننموده است. و باتوجه به وجود امکانات در این راستا در آزمایشگاههای تشخیص هویت پلیس ایران و پزشکی قانونی و نبود قانون روشن در این خصوص، چگونگی کاربرد نتایج آزمایشها در محکمه قضایی قابل قبول نبوده و باتوجه به اینکه نظام حقوقی ایران، نظام مختار حقوق جزا می باشد از طرفی طبق ماده ۱۰۵ ق.م.ا علم قاضی در اثبات کلی جرایم نقش مهم و کلیدی داشته که آزمایش DNA می تواند از مهمترین صور این علم باشد. این خود ناشی از عدم توجه قانونگذار به این مسائل روز می باشد که شاید دلیل آن ریشه در فقهی بودن حقوق ایران باشد که البته باز هم علم قاضی که در اسلام بیان شده دلیل روشن و آشکار در استفاده از این روشها است. باتوجه به جمع آوری نظرات بسیاری از فقهای برگ شیعیه به عدم وجود یک وحدت رویه در آراء و نظرات آنها که خود ناشی از عدم توجه جوامع دانشگاهی و حوزه ای به روشهای مولکولی کشف جرم و همچنین ناآشنایی بعضی از فقها و علما بزرگ با قوانین فقهی و علم بیولوژیکی دانست. امید است در ایران فردا قانونگذار در مورد تدوین قوانین در راستای کاربرد و استفاده از روشهای علمی در اثبات جرایم گامهای دیگر بردارند تا شاهد پرونده های بی شمار گذشته، در آینده نباشیم و افراد بی گناه به علت شهادت دروغین و اقرارهای ساختگی بالای چوبه مجازات نروند و هر روز شاهد امنیت بیشتر در بین جوامع ایرانی باشیم.

پیشنهادها :

۱- توجه به مراحل مختلف جمع آوری ادله فیزیکی از جمله جمع آوری مدارک بیولوژیکی در صحنه جرم و انتقال آن به آزمایشگاه ونحوه انجام آزمایش ها برروی نمونه در جهت جلوگیری وقوع کوچکترین خطا در آزمایش ها و تحت سؤال قرار دادن نتایج آزمایش ها توسط متهم یا وکیل مدافع.

۲- تجهیز آزمایشگاه های تشخیص هویت پلیس و آزمایشگاه های پزشکی قانونی به دستگاه های انگشت نگاری DNA به خصوص تجهیزات انگشت نگاری DNA با تکنیک STR

۳- ایجاد طرح ملی تعیین هویت ژنتیکی افراد جامعه و ایجاد بانک اطلاعاتی گسترده ژنتیکی افراد بالغ در رده سنی مشخص مثلاً در سن عکس دار نمودن شناسنامه افراد.

- ۴- تلاش در جهت انجام اقدامات در راستای استاندارد نمودن نمایگان DNA در ایران همراه با استانداردهای اروپایی و جهانی
- ۵- آموزش قضات محترم به روش های جدید و بیولوژیکی کشف جرم و روشن نمودن اذهان قضات به روش های علمی و بیولوژیکی کشف جرم.
- ۶- ایجاد وحدت رویه در تصمیم های قضایی و آرای علمای بزرگ در خصوص استفاده از علم DNA در کشف جرایم.
- ۷- توجه و اهمیت بیشتر در نظام آیین دادرسی کیفری و مجامع علمی و حوزوی به روش های علمی کشف جرم در خلال روش های سنتی کشف جرم (اقرار و شهادت شهود).
- ۸- تدوین قانون کامل و جامع در خصوص استفاده از علم DNA مولکولی در کشف علمی جرایم و توجه به نکات ضعف موجود در قوانین کشور.
- ۹- ورود بحث های علمی جدید به مباحث فقهی و حوزه و پویایی بیشتر مباحث فقهی و روشن شدن اذهان عالمان دینی با روش های جدید کشف جرم.
- ۱۰- تکامل در نظریات فقهی، با توجه به قبول اجتهاد و پویایی در دین اسلام بخصوص مذهب شیعه.

فهرست منابع و مأخذ :

۱. داگلاس، لیل، علوم جنایی به زبان ساده، ترجمه وهاب عراقی، میروحید، نشر کارآگاه وابسته به پلیس آگاهی ناجا، چاپ ۱۳۸۸
۲. نجابتی، مهدی، پلیس علمی، انتشارات سمت، چاپ ۱۳۸۵
۳. سافرستین، ریچارد، صحنه جرم، ترجمه خدائیان سیدمرتضی، نشر کارآگاه وابسته به پلیس آگاهی، چاپ ۱۳۸۶
۴. شرلوک، ویلیام، جمع آوری شواهد و مدارک، ترجمه روزدار، آرش، نشر کارآگاه وابسته به پلیس آگاهی، چاپ اول ۱۳۸۶
۵. مؤذن زادگان، حسینعلی، علم قاضی در حقوق جزای ایران، انتشارات پژوهش سیاست، چاپ ۱۳۸۱
۶. گاردنز، راسامر، بررسی کاربردی صحنه جرم، ترجمه شادکام، علی، ناشر دفتر تحقیقات کاربردی پلیس آگاهی ناجا، چاپ ۱۳۸۸
۷. فخرز، دکتر رحیم، فصل نامه علمی ترویجی کارآگاه، شماره ۱۲ و ۱۳، چاپ ۱۳۸۳
۸. فخرز، دکتر رحیم، فصل نامه علمی ترویجی کارآگاه، ش ۴، چاپ ۱۳۸۵
- ۹ - جعفری، امین، تشخیص هویت ژنتیکی در پر تو علوم جنایی، فصلنامه حقوق پزشکی، شماره ۹، چاپ ۱۳۸۶ مقاله سیلب

• وب سایت <http://hoghugh.blogfa.com>

• وب سایت www.maavanews.ir

• وب سایت www.aftab.ir